

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้าประกัน¹

ประภัสสร ทวีพูน²

เมื่อมีหนี้เกิดขึ้น โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ลูกหนี้ก็มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ให้แก่ทางฝ่ายเจ้าหนี้ แต่บางครั้งเจ้าหนี้มักไม่เชื่อถือในตัวลูกหนี้ เพราะหากดูจากรายได้และทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้เกรงว่าเมื่อครบกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วอาจจะไม่ได้รับชำระหนี้ตามกำหนดโดยถูกต้องครบถ้วน เจ้าหนี้จึงได้กำหนดให้ลูกหนี้หาหลักประกันการชำระหนี้มาให้แก่เจ้าหนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ก็จะได้รับชำระหนี้ถูกต้องครบถ้วน และตรงเวลา

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้าประกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขกฎหมายค้าประกันของประเทศไทย เนื่องจากการค้าประกันมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจอย่างมากโดยการที่บุคคลคนหนึ่งเข้าไปประกันหนี้ของบุคคลอื่นหรือลูกหนี้เพื่อให้ลูกหนี้ผู้นั้นได้มีโอกาสในทางเศรษฐกิจ การที่มีบุคคลอื่นนอกจากลูกหนี้เข้ามาสัญญาว่าจะใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่เจ้าหนี้ว่าจะมีโอกาสได้รับชำระหนี้มากกว่า ดังนั้นการค้าประกันหนี้โดยบุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่ลูกหนี้จึงเป็นส่วนกระตุ้นให้เศรษฐกิจทำให้ลูกหนี้ได้รับโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น ในอดีตผู้ค้าประกันมักถูกเอาเปรียบจากเจ้าหนี้ทำให้ผู้ค้าประกันไม่ได้รับความเป็นธรรม ประเทศไทยจึงได้มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประกันขึ้นในปี พ.ศ.2557 และ พ.ศ.2558 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกันมากขึ้น แต่ผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันในส่วนของการค้าประกันทางแพ่งยังคงมีประเด็นปัญหาที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาแก้ไขปรับปรุงข้อกฎหมายหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการส่งหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้แก่ผู้ค้าประกันกรณีในหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แบ่งออกเป็นงวด ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีนี้ที่มีกำหนดชำระเป็นงวด ๆ เนื่องจากรื่องการบอกกล่าวในหนี้ที่กำหนดชำระเป็นงวด ๆ มักมีปัญหาว่าในทางปฏิบัติที่ลูกหนี้ผิดนัดจำนวนมาก เช่น ลืมจ่าย หนังสือแจ้งยอดหนี้ไปล่าช้า ในระบบของธนาคารการชำระหนี้ล่าช้า ลูกหนี้อาจผิดนัดชำระไม่ตรงงวดแล้วชำระใหม่ไปเรื่อย ๆ จึงเกิดปัญหาว่าเจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวผู้ค้าประกันทุกครั้งหรือไม่ เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 686 กำหนดให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกัน

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้าประกัน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จริงเกียรติ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง และรองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดเพื่อเป็นการตั้งสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ต่อผู้ค้ำประกัน และสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ในหนี้อุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น อย่างไรก็ตามในปัญหาการส่งหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้แก่ผู้ค้ำประกันยังคงมีความเห็นแตกต่างกันของนักกฎหมายในระหว่างสมาคมธนาคารไทย และคณะกรรมการกฤษฎีกาอยู่ว่าจะต้องมีการบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันทุกครั้ง πουลูกหนี้ผิดนัดหรือไม่โดยมีความเห็นเป็น 2 แนวทาง คือ บอกกล่าวเพียงครั้งแรกครั้งเดียวเท่านั้น และบอกกล่าวทุกครั้งที่มีการผิดนัด

ประเด็นปัญหาต่อมาคือ ปัญหาการผ่อนเวลาชำระหนี้ที่มีผลให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อความตั้งใจของเจ้าหนี้ในการขยายระยะเวลาชำระหนี้หรือการผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ เนื่องจากเจ้าหนี้เกรงว่าผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหากผู้ค้ำประกันไม่ได้ตกลงยินยอมด้วยในการผ่อนเวลานั้น ซึ่งในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปัจจุบันอันเนื่องมาจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ลูกหนี้เกิดปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ได้ รวมทั้งในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ ยังเป็นการยากที่จะนำผู้ค้ำประกันมาให้ความยินยอม แม้เจ้าหนี้ต้องการผ่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้แต่ก็ไม่อาจรับความเสี่ยงที่ผู้ค้ำประกันจะต้องหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในหนี้รายนั้นได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 700 บัญญัติถึงการหลุดพ้นจากความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันเนื่องจากการผ่อนเวลาของเจ้าหนี้เอาไว้

ประเด็นปัญหาที่สาม เรื่องปัญหาผลของการใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาแก่ลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน แม้กฎหมายได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาแก่ลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 688 มาตรา 689 และมาตรา 690 แต่กฎหมายยังไม่มีผลบังคับเพื่อให้เจ้าหนี้ต้องทำตามสิทธิดังกล่าวของผู้ค้ำประกันส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้ค้ำประกันไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่

ประเด็นปัญหาสุดท้าย ปัญหาความผูกพันของผู้ค้ำประกันตามสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ เนื่องจากสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เป็นสัญญาผลผูกพันระหว่างคู่สัญญาเท่านั้น แต่กฎหมายกลับกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันเข้ามามีสิทธิในการชำระหนี้ตามสัญญาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 691 ตามข้อตกลงอันมีผลลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระคิดค้นอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นแม้ผู้ค้ำประกันจะไม่ใช้คู่สัญญาตามข้อตกลงนั้นก็ตาม อย่างไรก็ตามในสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ส่วนใหญ่ก็มีข้อตกลงให้ลูกหนี้ต้องกลับมิใช่ข้อตกลงตามสัญญาเดิมหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามข้อตกลงนั้นซึ่งชัดเจนว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้ต้องการจะผูกพันกันระหว่างคู่สัญญาเท่านั้น การที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันเข้ามามีสิทธิในการชำระหนี้ตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ย่อมขัดกับหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้ำประกัน ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ในปัญหาการส่งหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้แก่ผู้ค้ำประกันกรณีในหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แบ่งออกเป็นงวด ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 686 ว่า “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดทุกครั้งไป แม้เป็นหนี้หลายรายที่มีกำหนดชำระหนี้แยกออกจากกัน และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ” เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการส่งหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้แก่ผู้ค้ำประกันในหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แบ่งออกเป็นงวด ซึ่งต้องบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันทุกครั้งที่ถูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เพราะหากไม่มีการกำหนดความชัดเจนของกฎหมายมาตรานี้ไว้ จะส่งผลให้เจ้าหนี้ที่มีหน้าที่ส่งหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้แก่ผู้ค้ำประกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถาบันการเงิน เกิดอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจ และนอกจากนี้ยังส่งผลเป็นการเปิดช่องโหว่ให้ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันเอาชนะคดีทางเทคนิคมากกว่าการชวนชวยชำระหนี้

2. สำหรับปัญหาการผ่อนเวลาชำระหนี้ที่มีผลให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 700 ว่า ถ้าค้ำประกันหนี้อื่นจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอน ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามสัญญาค้ำประกัน เว้นแต่เจ้าหนี้ได้เรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ภายใน 30 วัน และหากเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ย หรือค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผ่อนเวลานั้นด้วย เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ให้ผู้ค้ำประกันต้องมีการะในความรับผิดเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการผ่อนเวลาชำระหนี้ของเจ้าหนี้ รวมทั้งเจ้าหนี้จะสามารถผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ได้โดยไม่ต้องรับความเสี่ยงในการที่ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดในหนี้ที่ยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญาค้ำประกันและผู้ค้ำประกันยังได้รับความเป็นธรรมให้เป็นไปตามเจตนาที่ผู้ค้ำประกันได้คาดการณ์ถึงความรับผิดเมื่อขณะเข้าทำสัญญาค้ำประกัน

3. ปัญหาผลของการใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาแก่ลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเสนอแนะให้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 690/1 ว่า “เมื่อผู้ค้ำประกันใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้บังคับเอาจากลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 688 689 หรือ 690 ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่เจ้าหนี้ดำเนินการบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นภายใน 60 วัน นับแต่ผู้ค้ำประกันใช้สิทธิเรียกร้อง” เพื่อให้การคุ้มครองการใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาแก่ลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน ให้ผู้ค้ำประกันสามารถใช้สิทธินี้ได้อย่างแท้จริง จึงควรมีการกำหนดผลบังคับให้เจ้าหนี้ต้องปฏิบัติตามสิทธิเรียกร้องนั้นเพิ่มเติม เนื่องจากหากไม่มีผลบังคับให้เจ้าหนี้ต้องปฏิบัติตามเจ้าหนี้อาจปล่อยปะละเลยไม่บังคับเอากับลูกหนี้ก่อนตามที่ผู้ค้ำประกันเรียกร้องจนส่งผลเสียแก่ผู้ค้ำประกันและทำให้ผู้ค้ำประกันไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวได้อย่างเต็มที่

4. สำหรับปัญหาความผูกพันของผู้ค้ำประกันตามสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 691 สำหรับสัญญาที่มีข้อตกลงให้ลูกหนี้กลับไปชำระหนี้ตามข้อตกลงเดิมเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ตามข้อตกลงใหม่ได้หรือตามสัญญา

ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ หากเจ้าหนี้ตกลงกับลูกหนี้ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกันรวมทั้ง ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระคิดค้นอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ผู้ค้ำประกันซึ่งมิใช่คู่สัญญาที่ ร่วมตกลงตามสัญญานั้นไม่ควรมีสิทธิในการชำระหนี้ตามสัญญาดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามเจตนาระหว่าง เจ้าหนี้และลูกหนี้ที่ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มักมีข้อตกลงว่าหากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ให้ลูกหนี้ กลับไปใช้ข้อตกลงตามสัญญาเดิม ซึ่งชัดเจนว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้เจตนาจะทำสัญญาให้มีผลผูกพันเพียง คู่สัญญาเท่านั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 691 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้ ผลของสัญญาผูกพันเป็นไปตามเจตนาของคู่สัญญาเท่านั้น หากไม่เพิ่มเติมแก้ไขจะทำให้เจ้าหนี้ถูก กระทบสิทธิในการฉีกหนี้ต้องผูกพันกันตามสัญญาเดิมที่มีอยู่กับลูกหนี้แต่ผู้ค้ำประกันยังใช้สิทธิในการ ชำระหนี้ตามสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

จิตติ วิจิตรบรรจง. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน และจำนอง (ที่แก้ไขใหม่) และ

ผลกระทบต่อสถาบันการเงิน. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยปีที่ 7

ฉบับที่ 1, มิถุนายน 2558.

นิลบล เติสนุวัฒน์. กฎหมายค้ำประกัน. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสาร

ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563.

_____. สรุปสาระสำคัญจากสัมมนาวิชาการ เรื่อง “ปัญหาการใช้กฎหมายค้ำประกันและจำนองใหม่”

(Online). Available URL: [https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-prblem-new-surety-](https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-prblem-new-surety-mortgate-law/)

[mortgate-law/](https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-prblem-new-surety-mortgate-law/).